

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Окремі аспекти формування тарифів у сфері теплопостачання (на теплову енергію, що виробляється з нетрадиційних та поновлювальних джерел енергії; на транспортування/постачання теплової енергії з ЦТП/ІТП)

Олена Нич, старший спеціаліст з питань ціноутворення та фінансового управління Проекту USAID «Муніципальна енергетична реформа в Україні»

м. Київ
06.07.2018

Теплова енергія, що виробляється з нетрадиційних та поновлювальних джерел енергії

Нормативно-правова база щодо тарифів:

- **ЗУ «Про теплопостачання»** - зміни внесені згідно із Законом № 1959-VIII від 21.03.2017 (**набули чинності 15.04.2017**)
- **Постанова КМУ № 869 від 1.06.2017** – зміни внесені до Порядку формування тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання, послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води Постановою КМУ № 817 від 11.10.2017 р. (**набули чинності 28.10.2017**)
- **Роз'яснення Мінрегіону щодо тарифної політики у сфері теплопостачання від 12.12.2017** - офіційний сайт Мінрегіону <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhkh/tarif/upravlinnya-ekonomiki-sistem-zhittyezabezpechennya-roz-yasnyuye/roz-yasnennya-shhodo-tarifnoyi-politiki-u-sferi-teplopostachannya/>

Нормативно-правова база щодо ліцензування:

- **Ліцензування** господарської діяльності з виробництва теплової енергії на установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії (НПДЕ) – **здійснюють обласні та Київська міські державні адміністрації**
- **Ліцензійні умови** – єдині незалежно від виду генеруючих установок – затверджені **Постановою НКРЕКП № 308 від 22.03.2017** «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності у сфері теплопостачання» *(ніяких специфічних умов до виробництва саме з НПДЕ не встановлено)*

Питання для дискусії:

- Формування тарифів на теплову енергію, що виробляється на установках з використанням НПДЕ **за двома варіантами (на основі середньозважених та діючих тарифів)**
- Формування тарифів на теплову енергію, що виробляється на установках з використанням НПДЕ **для різних груп споживачів**
- Формування тарифів на теплову енергію для всіх груп кінцевих споживачів (для нарахування плати), **у випадку наявності 2 і більше видів палива**
- Врахування вимог ПКМУ № 869 **щодо класифікації витрат**

Вимоги ст. 20 ЗУ “Про теплопостачання”:

- **Тарифи на ТЕ** для суб’єктів господарювання, що здійснюють її виробництво **на установках з використанням альтернативних джерел енергії**, включаючи ТЕЦ, ТЕС та когенераційні установки, **для потреб установ та організацій, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету**, а також **для потреб населення** встановлюються на рівні **90%** діючого для суб’єкта господарювання тарифу на ТЕ, вироблену з використанням природного газу, для потреб відповідної категорії споживачів. **У разі відсутності** для суб’єкта господарювання встановленого тарифу на ТЕ, вироблену з використанням природного газу, для потреб установ та організацій, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету, а також для потреб населення **тарифи на ТЕ встановлюються на рівні 90% середньозваженого тарифу на ТЕ**, вироблену з використанням природного газу, для потреб відповідної категорії споживачів.

Не стосується тарифів на ТЕ для потреб релігійних організацій та інших споживачів!

Вимоги ст. 20 ЗУ “Про теплопостачання”:

- **Тарифи на виробництво ТЕ** для потреб установ та організацій, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету, а також для потреб населення визначаються для суб’єктів господарювання, що здійснюють виробництво теплової енергії на установках з використанням альтернативних джерел енергії, включаючи теплоелектроцентралі, теплоелектростанції та когенераційні установки, **як різниця між тарифом на теплову енергію,** встановленим відповідно до частини четвертої цієї статті, **і тарифами на транспортування та постачання ТЕ,** що визначаються **на рівні діючих для суб’єкта господарювання тарифів на транспортування та постачання ТЕ**, виробленої з використанням природного газу, для потреб відповідної категорії споживачів. **У разі відсутності** для суб’єкта господарювання **встановлених тарифів** на транспортування та постачання ТЕ, виробленої з використанням природного газу, для потреб відповідної категорії споживачів **тарифи на транспортування та постачання ТЕ** визначаються на рівні середньозважених тарифів на транспортування та постачання ТЕ.

Вимоги ст. 20 ЗУ “Про теплопостачання”:

Виробник ТЕ на установках з використанням НПДЕ для потреб населення та/або бюджетних установ

Якщо для виробника **відсутні діючі** тарифи на ТЕ, вироблену з природ.газу, та тарифи на транспортування і постачання ТЕ, виробленої з природ. газу

$T_{те\ АВП} = 90\%$ від середньозваженого $T_{те\ ГАЗ}$: для населення та для бюджетних установ

$T_{В\ те\ АВП} = T_{те\ АВП} -$ середньозважені $T_{те\ ГАЗ} - T_{П\ те\ газ}$: для населення та для бюджетних установ

Якщо для виробника **існують діючі** тарифи на ТЕ, вироблену з природ.газу, та тарифи на транспортування і постачання ТЕ, виробленої з природ. газу

$T_{те\ авп} = 90\%$ від діючого $T_{те\ газ}$: для населення та для бюджетних установ

$T_{В\ те\ авп} = T_{те\ авп} -$ діючі $T_{те\ газ} - T_{П\ те\ газ}$: для населення та для бюджетних установ

Вимоги ст. 20 ЗУ “Про теплопостачання”:

Середньозважені тарифи на ТЕ, вироблену з використанням природного газу визначаються:

- за адміністративно-територіальними одиницями (АРК, областями, містами Києвом чи Севастополем)
- у порядку, встановленому КМУ - **Постанова КМУ № 679 від 06.09.2017** «Про затвердження Порядку розрахунку середньозважених тарифів на теплову енергію, вироблену з використанням природного газу, для потреб населення, установ та організацій, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету, її транспортування та постачання»
- центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива –

Держенергоефективності України

Вимоги ст. 20 ЗУ “Про теплопостачання”:

Середньозважені тарифи на транспортування та постачання ТЕ, виробленої з використанням природного газу, визначаються:

- як середньозважені **для всієї території України**
- у порядку, встановленому КМУ - **Постанова КМУ № 679 від 06.09.2017**
- **Держенергоефективності України (ДАЕЕ)**

НКРЕКП та ОМС щокварталу, до 10 числа останнього місяця кожного кварталу, надають ДАЕЕ інформацію, необхідну для розрахунку середньозваженого тарифу на ТЕ, вироблену з використанням природного газу, для потреб населення, установ та організацій, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету, а також тарифів на транспортування та постачання ТЕ.

ДАЕЕ щокварталу, до 25 числа останнього місяця кожного кварталу, розраховує та оприлюднює середньозважені тарифи на ТЕ, вироблену з використанням природного газу, для потреб населення, установ та організацій, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету, а також тарифи на транспортування та постачання ТЕ

<https://base.gov.ua/uk/content/serednozvazheni-taryfy> (від 25.06.2018 р.)

Вимоги ст. 20 ЗУ “Про теплопостачання”:

- Для встановлення тарифу на ТЕ, тарифу на виробництво ТЕ суб'єкт господарювання, що здійснює виробництво ТЕ на установках з використанням альтернативних джерел енергії, включаючи ТЕЦ, ТЕС та когенераційні установки, подає органу, уповноваженому встановлювати такі тарифи, заяву із зазначенням розміру тарифу, розрахованого відповідно до частини четвертої та/або п'ятої цієї статті.
- Якщо уповноважений орган протягом 30 календарних днів з дня надходження заяви не встановлює розмір тарифу, розрахованого відповідно до частини четвертої та/або п'ятої цієї статті, **або не надає вмотивовану відмову у його встановленні**, вважається, що суб'єкту господарювання, що здійснює виробництво ТЕ на установках з використанням альтернативних джерел енергії, включаючи ТЕЦ, ТЕС та когенераційні установки, встановлено розмір тарифу, розрахований таким суб'єктом господарювання відповідно до частини четвертої та/або п'ятої цієї статті та поданий у заяві. Копія заяви (опису документів) з відміткою про дату їх надходження є підтвердженням подання уповноваженому органу заяви та розрахунків розміру тарифу.

Роз'яснення Мінрегіону:

З метою забезпечення єдиного підходу до оформлення суб'єктом господарювання заяви про встановлення тарифів та подання її згідно із статтею 20 Закону до органу місцевого самоврядування, **надаємо для використання в роботі рекомендовану форму такої заяви (додаток).**

Можна скористатися формою цієї Заяви

Приклад 1:

- Середньозважені та розрахункові тарифи – Житомирська область – тарифи 1,2,3 – ДАЕЕ, 4,5 - розрахунково

	Тарифи, грн./Гкал без ПДВ	населення	бюджетні установи
1	Середньозважений тариф на ТЕ	1028,51	1505,35
2	Середньозважений тариф на транспортування ТЕ	57,03	65,41
3	Середньозважений тариф на постачання ТЕ	4,50	6,44
4	Тариф на ТЕ з НПДЕ для виробника (1 * 90%)	925,66	1354,82
5	Тариф на виробництво ТЕ з НПДЕ для виробника (4-2-3)	864,13	1282,97
Для кого підходить це варіант? Однозначно для новостворених суб'єктів, які мають намір виробляти ТЕ з НПДЕ			

Особливості формування тарифів для суб'єкта із застосуванням середньозважених тарифів (1)

- **Середньозважені тарифи на ТЕ, вироблену з використанням природного газу, для потреб населення, установ та організацій, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету, а також тарифи на транспортування та постачання ТЕ, опубліковані на офіційному веб-сайті ДАЕЕ, станом на 25 число останнього місяця кожного кварталу, використовуються суб'єктами господарювання, що здійснюють виробництво ТЕ на установках з використанням альтернативних джерел енергії, включаючи ТЕЦ, ТЕС та когенераційні установки, **для розрахунку тарифу на теплову енергію, тарифу на виробництво теплової енергії на наступний квартал.****

Питання - Тобто тарифи треба щоквартально переглядати?

- *Закон не зобов'язує суб'єкта господарювання здійснювати повноцінний розрахунок тарифів для населення та бюджетних установ. Тому, аналіз результатів діяльності з виробництва ТЕ з НПДЕ, її транспортування та постачання можливий лише за фінансовими результатами (доходи – витрати). Ніякий пофакторний, постатейний аналіз неможливий, оскільки відсутня структура тарифу.*

Особливості формування тарифів для суб'єкта із застосуванням середньозважених тарифів (2)

- Відсутність вимоги повноцінного розрахунку тарифів **не звільняє суб'єкта господарювання від розробки та встановлення загальновиробничих норм питомих витрат.**
- У випадку, якщо суб'єкт виробляє теплову енергію з використанням НПДЕ не лише для населення та/або бюджетних установ, але і для потреб релігійних організацій та інших споживачів – **йому необхідно зробити повноцінний розрахунок тарифів та затвердити їх для релігійних організацій та інших споживачів за іншою процедурою, відмінною від процедури для населення та бюджетних установ.**

Питання – Як запобігти подвійному відшкодуванню непрямих витрат (загальновиробничих та адміністративних). Оскільки структура тарифів для населення та бюджетних установ, визначених по Закону, невідома, то як визначити, яка частка непрямих витрат, відшкодовується через ці тарифи?

Особливості формування тарифів для суб'єкта із застосуванням середньозважених тарифів (3)

- Практика розрахунків тарифів на ТЕ, вироблену з НПДЕ свідчить, що як плановий розмір тарифів (суб'єкти роблять розрахунки “для себе”), так і фактична вартість цього виробництва перевищують тарифи, встановлені на основі середньозважених.

Основні причини – незначні обсяги виробництва, низька калорійність палива (висока вологість)

Особливості розрахунку на основі діючих для суб'єкта тарифів (1)

Однозначно застосовується діючими суб'єктами, хто вперше визначає тариф на виробництво ТЕ з НПДЕ. Діючі тарифи не повинні містити витрат на виробництво ТЕ з НПДЕ та інших видів палива, крім природного газу.

***Проблема** - діючі тарифи можуть бути такими, що тривалий час не переглядалися*

Особливості розрахунку тарифів суб'єктами господарювання, що здійснюють виробництво ТЕ з різних видів палива, у т.ч. з НПДЕ

Роз'яснення Мінрегіону:

- у разі якщо суб'єкт господарювання для виробництва ТЕ використовує **газові установки, а також установки з використанням альтернативних джерел енергії**, цим суб'єктом господарювання **окремо здійснюється розрахунок тарифів на теплову енергію з використанням газової складової та з використанням альтернативних джерел енергії**, враховуючи особливості їх розрахунку, визначенні Законом та Порядком.
- При цьому у разі неможливості виокремлення споживачів, будівлі яких опалюються за допомогою різних видів палива, або ж наявності комбінованого (змішаного) виробництва ТЕ **рекомендується застосовувати до споживачів «середньозважений тариф»**, який розраховується суб'єктом господарювання та встановлюється органом місцевого самоврядування виходячи із вищезазначених окремо розрахованих і встановлених тарифів на ТЕ та планованих обсягів реалізації ТЕ/надання послуг з централізованого опалення для відповідної категорії споживачів (враховуючи обсяги ТЕ, виробленої з природного газу, а також альтернативних джерел енергії для відповідних споживачів);

Питання для обговорення:

- Якщо суб'єкт господарювання має встановлені тарифи для населення та бюджетних установ, що містить витрати, пов'язані з НПДЕ, то:
 - 1) вважається, що такий суб'єкт не має діючих тарифів на ТЕ, вироблену з природного газу, і повинен використовувати варіант розрахунків на основі середньозважених тарифів, визначених ДАЕЕ?
 - 2) чи може суб'єкт розрахувати тариф на ТЕ, вироблену з природного газу (“очистити” діючий тариф від показників, пов'язаних з НПДЕ), встановити його лише для того, щоб на його основі визначити тариф на ТЕ, вироблену з НПДЕ, та потім визначити “середньозважений” (комбінований) тариф?

Порядок формування “середньозважених” (комбінованих) тарифів:

Постанова КМУ № 869:

- **передбачає у складі прямих матеріальних витрат витрати на придбання палива (газу, мазуту, вугілля, торфу, паливної тріски, соломи, соняшникового лушпиння, а також брикетів та пелет з них, інших видів палива**
- **не передбачає окремим рядком витрат на теплову енергію, вироблену з НПДЕ**

Порядок формування “середньозважених” (комбінованих) тарифів:

Діюча ПКМУ № 869

прямі матеріальні витрати:
- витрати на придбання палива (газу, мазуту, вугілля, торфу, **дров, паливної тріски, соломи, соняшникового лушпиння, а також брикетів та пелет з них, інших видів палива**)

встановлена НКРЕКП повна планована собівартість теплової енергії, виробленої власними ТЕЦ, ТЕС, АЕС, когенераційними установками;

Проект змін до ПКМУ № 869

прямі матеріальні витрати:
- витрати на придбання палива (газу, мазуту, вугілля, торфу, **дров, паливної тріски, соломи, соняшникового лушпиння, а також брикетів та пелет з них, інших видів палива**)

та/або встановлена НКРЕКП повна планована собівартість теплової енергії, виробленої власними ТЕЦ, ТЕС, АЕС, когенераційними установками **та/або встановлена уповноваженим органом повна планована вартість теплової енергії, виробленої власними установками, що використовують нетрадиційні та поновлювальні джерела енергії**

Порядок формування “середньозважених” (комбінований) тарифів:

- Отже, після визначення тарифів на виробництво ТЕ (як 90% від середньозважених або діючих) суб'єкт має дві цифри:

- Тариф на виробництво ТЕ з НПДЕ для населення
- Тариф на виробництво ТЕ з НПДЕ для бюджетних установ

Для включення витрат, пов'язаних з НПДЕ, до “середньозваженого” (комбінованого) тарифу суб'єкт логічно мав би:

1. Визначити абсолютну (в тис. грн.) вартість виробництва з НПДЕ (тариф * обсяг реалізації – обсяг реалізації, тому що тарифи, до яких застосовувались 90% визначені на основі обсягів реалізації)
2. Включити цю абсолютну вартість виробництва з НПДЕ до загальних витрат. Оскільки зараз в ПКУ № 869 спеціальний рядок відсутній – то єдина стаття, до якої можна це включити – інші прямі матеріальні витрати
3. “Зняти” з загальної суми планових загальновиробничих та адміністративних витрат певну суму, розуміючи, що ця певна сума включена до тарифів на ТЕ, вироблену з НПДЕ

Інші особливості:

- **Проект змін до ЗУ “Про теплопостачання” (сайт Мінрегіону) - 06.04.2018** Розпочато громадське обговорення проекту ЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про теплопостачання» щодо вдосконалення механізму формування та встановлення тарифів на теплову енергію, у тому числі вироблену з використанням альтернативних джерел енергії»

До 6.05.2018 приймалися зауваження та пропозиції

- **Позиція БАУ щодо внесення змін до Закону України «Про теплопостачання» (<http://uabio.org/bioenergy-news/3549-uabio-changes-to-the-heat-supply-law>) – 16.04.2018**

Порядок формування тарифів – питання диференціації тарифів на транспортування:

- Чинне законодавство сьогодні не передбачає диференціацію тарифів на транспортування. Але проект змін до ПКМУ № 869 (сайт Мінрегіона) таку диференціацію передбачив. Зокрема:
 - п. 8. Тарифи на транспортування та/або постачання теплової енергії визначаються відповідно до вимог цього Порядку з урахуванням наявності/відсутності центральних та/або індивідуальних теплових пунктів, які є власністю ліцензіата та/або знаходяться у нього в користуванні.
- Витрати на транспортування включають:
 - витрати на утримання теплових мереж
 - витрати на утримання ЦТП
 - витрати на утримання ІТП (ті, що у підприємства у власності або користуванні)

Порядок формування тарифів – питання диференціації тарифів на транспортування:

- Споживачі, що отримують послуги за допомогою ЦТП - **несправедливо оплачують витрати, пов'язані з ІТП (ті, що у підприємства) - повинні оплатити тільки вартість утримання теплових мереж та ЦТП**
- Споживачі, що отримують послуги за допомогою ІТП (ті, що у підприємства) - **несправедливо оплачують витрати, пов'язані з ЦТП - повинні оплатити тільки вартість утримання теплових мереж та ІТП**
- Споживачі, що отримують послуги за допомогою власних ІТП - **несправедливо оплачують витрати, пов'язані з ЦТП та ІТП (ті, що у підприємства) - повинні оплатити тільки вартість утримання теплових мереж**

Питання - чи не може бути варіанту, при якому, споживачі, що отримують послугу від ІТП, також повинні відшкодувати витрати на ЦТП?

Порядок формування тарифів – питання диференціації тарифів на транспортування:

- Т тр - мережі
- Т тр – мережі + ЦТП
- Т тр – мережі + ІТП
- Т тр – мережі + ЦТП + ІТП ??

Питання для обговорення: ІТП, які сьогодні у підприємств – по ліцензійним умовам відносяться до системи транспортування ТЕ

- Це створює проблеми для суб'єктів, які, не мають теплових мереж, але мають ІТП – вони не можуть отримати ліцензії на транспортування.
- Тому одна з пропозицій – це перенесення ІТП в постачання ТЕ, відповідно витрати на ІТП в тариф на постачання ТЕ. Тоді диференціація буде відбуватися як на рівні тарифів на Транспортування ТЕ (мережі або мережі + ЦТП), так і на рівні тарифів на Постачання ТЕ (без ІТП / з ІТП)